

НОВАТА ДИРЕКТИВА (ЕС) 2019/1023 НА ЕП И СЪВЕТА ОТ 20 ЮНИ 2019 Г. ЗА РАМКИТЕ ЗА ПРЕВАНТИВНО ПРЕСТРУКТУРИРАНЕ

Проф. д-р Янка Тянкова
ВСУ „Черноризец Храбър“

След Регламент (ЕС) 2015/848 и Препоръката за нов подход към фалита и несъстоятелността на предприятията от 2014 г., следващият европейски акт с изключителна значимост, с оглед синхронизиране на правната уредба в областта на реструктурирането и ранната превенция на несъстоятелността, е приетата от Европейската комисия на 20.06.2019 г. Директива на ЕП и Съвета за рамките за превантивно реструктуриране, за опрощаването на задълженията и забраната за осъществяване на дейност, за мерките за повишаване на ефективността на производствата по реструктуриране, несъстоятелност и опрощаване на задължения и за изменение на Директива (ЕС) 2017/1132¹. В Директивата е отделено значимо място на превантивните производства, като са изследвани различни варианти за реструктуриране и е създадена обща, хармонизирана, минимална правна рамка в областта на реструктурирането и предоставянето на втори шанс на предприемачите².

В чл. 1, пар. 1 от Директивата са посочени нейният предмет и обхват. Тя намира приложение относно производства за превантивно реструктуриране, достъпни за длъжници с финансови затруднения, когато има вероятност от несъстоятелност; производства, които водят до опрощаване на задълженията, натрупани от изпаднали в несъстоятелност предприемачи, и включва мерки за повишаване

¹ Обнародвана ОВ L 172 от 26 юни 2019 г., с. 18 – 55. Съгласно чл. 35 влиза в сила 20 дни след обнародването ѝ.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32019L1023>

² В Преамбюла на Директивата се сочат и нейните предимства: ефективната възможност за ранно реструктуриране; спиране на принудителните действия срещу длъжника, което несъмнено увеличава шансовете за успешни преговори с кредиторите; подпомагане на длъжника да продължи извършването на стопанска дейност по време на реструктурирането; недопускане на малцинството от кредитори и акционери да възпрепятстват (блокират) приемането на плана за реструктуриране; намаляване на разходите и продължителността на процедурите за реструктуриране и други.

на ефективността на тези производства, както и на производствата по несъстоятелност и опрощаване на задълженията. Следователно предметът и обхватът на Директивата са много по-широки за разлика от тези на предходните европейски актове (вкл. Препоръката и Регламента).

Директивата не създава ограничения относно своя обхват, тъй като тя може да намери приложение за различни длъжници, без значение дали са търговци или не. Тя дава възможност на държавите членки да ограничат нейното приложение само до юридическите лица, но също така предвижда възможността в нейния обхват да бъдат включени и предприемачите. От този обхват са изключени само няколко групи длъжници: застрахователи и презастрахователи, кредитни институции, инвестиционни посредници, централни депозитари на ценни книжа, физически лица и др. (чл. 1, пар. 2 от Директивата).

С разпоредбата на чл. 3 от Директивата е въведено задължение за държавите членки да създадат свои механизми за ранно предупреждение, както и да осигурят на предприемачите достъп до ефективна рамка за превантивно реструктуриране, която да им позволи да реструктурират своите дългове или стопанската си дейност, да възвърнат жизнеспособността си и да избегнат несъстоятелността. Под рамка за превантивно реструктуриране се разбира законово уредената възможност да се приложат една или повече процедури или мерки (чл. 4 от Директивата). В изпълнение на така заложените в Директивата цели в много от държавите членки вече са създадени различни рамки за превантивно реструктуриране, включващи две и повече самостоятелни реструктуриращи производства. Тази тенденция е последователно прокарана не само в законодателствата на Франция и Белгия³, но и в редица други европейски държави⁴. Всъщност това е и новата посока в развитието на правната уредба в несъстоятелността: не само да се усъвършенстват законодателствата на държавите членки по отношение на действащите производства по несъстоятелност и пред-несъстоятелни производства, но и да се създават различни по вид реструктуриращи производства, приложими за различни длъжници⁵.

Реструктуриращите производства създават т.нар. „защитен чадър“ за длъжниците, който включва и спиране на индивидуалните принудителни производства при подаване на молба за превантивно реструктуриране. Съгласно чл. 6 от Директивата срокът за спиране следва да е 4 месеца, като по изключение и в предвидените изрично в закона случаи той може да бъде удължен до 12 месеца.

³ Тянкoвa, Я. Производство по стабилизация. В. Търново, 2020, с. 54 и сл. Авторът прави обстоен сравнителноправен преглед на френското и белгийското право в областта на реструктуриращите производства, като представя кратък анализ на новите реструктуриращи производства.

⁴ Такива държави са: Италия, Австрия, Ирландия, Португалия, Полша, Хърватска и др.

⁵ Новите видове реструктуриращи производства, както и действащите производства по несъстоятелност на държавите членки могат да бъдат видени в Приложение А към Регламент (ЕС) 2015/848. В последните години например в Хърватска са приети три нови пред-несъстоятелни производства, в Полша са приети 2 нови производства, в Португалия са приети две пред-несъстоятелни производства и др.

Друго значимо решение в Директивата безспорно е определянето на минималното съдържание на плана за реструктуриране. Това е така, защото дори краткият сравнителноправен анализ на законодателствата показва, че изискванията към различните по вид планове за реструктуриране в държавите членки е много различен. В България ограниченията по отношение на задължителното съдържание на плановете за реструктуриране са толкова много, че това на практика води до невъзможността те да бъдат съобразени. Това е и една от причините вече няколко години след влизане в сила на новото производство по стабилизация (2017) на практика да няма утвърден от съдилищата нито един план за стабилизация.

Директивата предвижда още в законодателствата на държавите членки да се уреди редът за гласуване и приемане на плана за реструктуриране на всички засегнати от него кредитори. Предвидена е гъвкава възможност за приемане на плана за реструктуриране, като той може да се приема неформално (чрез извънсъдебно споразумение, постигнато чрез преговори между кредиторите и длъжника) или по реда на една законово разписана формална процедура. При всички положения планът следва да се приеме с мнозинство от размера на вземанията на кредиторите във всеки клас (стойността на капиталовото участие на съдружниците или акционерите). Формирането на необходимите мнозинства се предоставя изцяло на преценката на отделните държави членки, като единственото ограничение е това мнозинство да не надхвърля 75% от размера на вземанията при всеки клас.

Приетият по съответния ред план за реструктуриране може да бъде утвърден от съдебен или административен орган. В тази връзка се предвижда и възможност за прилагане на *правилото за т.нар. принудително налагане на плана* между класове кредитори, в случаите когато за него не са гласували някои от класовете кредитори (чл. 11 от Директивата). То предвижда, че план за реструктуриране, който не е бил одобрен от всеки клас кредитори (имат се предвид засегнатите от плана кредитори), може да бъде утвърден от съдебен или административен орган по предложение на длъжник или на кредитор със съгласието на длъжника и да стане задължителен за един или повече неприели го класове кредитори, ако са налице кумулативно три изисквания: планът за реструктуриране да е приет при спазване на изискванията на Директивата за формиране на класовете кредитори; планът да бъде одобрен от поне един от класовете засегнати кредитори (без този клас, формиран от съдружниците/акционерите и другите изрично посочени класове); планът да е съобразен с *правилото за абсолютния приоритет*⁶.

В Директивата с отделни глави са регламентирани и други въпроси, свързани с реструктуриращите производства: задълженията на органите за управление на длъжника; въпросите, свързани с опрощаване на задълженията и забраната за осъществяване на дейност на несъстоятелния предприемач; мерките за повишаване на ефективността на производствата по реструктуриране, несъстоятелност и опрощаване на задълженията; мониторинг върху производствата по реструктуриране и несъстоятелност.

Краткият анализ на новата Директива води до изводите, че тя е обхванала всички важни (ключови) въпроси, свързани с оптимизиране на производствата по

⁶ **Матеева**, Ек. Общностноправен контекст на производството по стабилизация. Годишник на департамент „Право“ на НБУ. София: Изд. НБУ, 2016, с. 65 – 66.

несъстоятелност и реструктуриращите производства, като приоритетна се явява рамката на ранно реструктуриране с всичките възможни разнородни механизми, предвидени в нея, и заедно с това е предоставена достатъчно широка възможност за държавите членки да изберат конкретните способи и мерки за постигане на заложените в нея цели⁷.

В изпълнение на изискванията на Директивата у нас е изготвен проект на Закон за изменение и допълнение на Търговския закон, обявен на Портала за обществени консултации на 13.05.2022 г. Предлаганите в него изменения, в частта относно производството по стабилизация, са в няколко насоки и са съобразени със заложените в Директивата цели.

На първо място, в чл. 761 ТЗ се въвежда нова разпоредба, дефинираща реструктурирането на предприятието, отговаряща на определението за реструктуриране, дадено в чл. 2, пар. 1, т. 1 от Директивата.

По-съществената част от промените обхваща съществуващите към настоящия момент предпоставки за откриване на производството по стабилизация. С предлаганите промени търговското качество на длъжника не е определящо при откриване на производството по стабилизация, тъй като в неговия обхват попадат и предприемачите. В чл. 797 ТЗ се сочи кое лице е предприемач. Това е всяко физическо лице, упражняващо търговска дейност, стопанска дейност, занаят или професия, доколкото неговото предприятие по предмет и обем не изисква воденето на делата по търговски начин. За пръв път в нашето законодателство се въвежда и самостоятелно производство по несъстоятелност на предприемача, съответно се предвиждат и специалните разпоредби относно тяхното приложение.

Промени са предвидени и относно молбата за откриване на производството по стабилизация. Като изцяло необходима може да се отчете тази промяна, тъй като с нея се отстранява съществуващото досега ненужно дублиране в съдържанието на молбата за откриване на производството и в съдържанието на плана за стабилизация⁸.

Най-много изменения са предвидени в съдържанието на плана за стабилизация, които се въвеждат изцяло в съответствие с изискванията на чл. 8 от Директивата, който сочи кое е минималното задължително съдържание на реструктуриращите планове.

С цел улесняване на реструктуриращите производства е предвидена възможност държавите членки да изготвят и публикуват примерен план за реструктуриране, който да е достъпен в електронен вариант. Такава възможност съществува и сега в американското право, където значително опростен и достъпен електронен вариант на проект на план за реструктуриране отдавна съществува⁹.

⁷ В този смисъл и **Матеева**, Ек. Цит. съч., с. 70 – 71.

⁸ **Тянкова**, Я. Цит. съч., с. 192 и сл. В този смисъл е и становището на автора, който приема, че многобройните изисквания към задължителното съдържание на молбата, предвидени в чл. 770, ал. 1 ТЗ се явяват ненужни, тъй като в по-голямата си степен преповтарят (дублират) изискванията към задължителното съдържание на плана за стабилизация.

⁹ В САЩ е изготвен общ федерален формуляр (образец) на плана за реорганизация, който може да бъде намерен и на интернет страниците на съдилищата, чрез които не само се опростява изготвянето на този план от длъжниците, но и се унифицират до голяма степен изискванията, на които трябва да отговаря планът за реструктуриране (реорганизация).

В ЗИД на ТЗ е предвидено и изработване, и публикуване на практически указания за изготвяне на план за стабилизация¹⁰.

Предлага се въвеждането на нови разпоредби в чл. 770 ТЗ, които да уредят очакваните финансови постъпления при изпълнение на плана за стабилизация – ново финансиране от съществуващ или нов кредитор, предоставено с оглед на изпълнението на плана за стабилизация, както и междинно финансиране от съществуващ или нов кредитор, предоставено по време на производството, необходимо за продължаване на дейността на търговеца.

Съгласието на кредиторите е определящо с оглед приемането на плана за стабилизация. Това съгласие изисква разумен компромис от всички кредитори, за да бъде защитен техният общ интерес. Затова в проекта на ЗИД на ТЗ се предвижда и възможността за прилагане на *правилото за т.нар. принудително налагане на плана* между класове кредитори, в случаите, когато за него не са гласували някои от класовете кредитори (чл. 790 ТЗ).

Значителни изменения са предвидени и в правната уредба на довереното лице като орган на производството по стабилизация. От задължителен орган той е предвиден като факултативен орган, който се назначава само при необходимост (чл. 772 ТЗ), като се сочат и случаите, когато съдът може да го назначи. С предлаганите изменения изрично са посочени и правомощията на довереното лице. На него заслужено му е отредено най-важното правомощие: да подпомага търговеца или неговите кредитори при изготвянето и договарянето на плана за стабилизация, както и да осъществява надзор върху дейността на търговеца, когато това е предвидено в съдебния акт (чл. 782 ТЗ). С отпадането на института на надзорния орган, който съгласно чл. 796, ал. 2 ТЗ можеше да бъде назначен от съда с утвърждаване на плана за стабилизация, неговите правомощия се прехвърлят на довереното лице.

С проекта за ЗИД на ТЗ са включени и много други изменения в производството по стабилизация.

По отношение на така предвидения проект за изменение на ТЗ могат да се направят и някои критични бележки, доколкото същите са предопределени от изискванията на Директивата или не са синхронизирани със съществуващата у нас правна уредба, регламентираща производството по стабилизация.

В проекта за изменение и допълнение на ТЗ (чл. 769, ал. 3, т. 1 ТЗ) се предвижда изрично, че към молбата за откриване на производството по стабилизация се представя „план за стабилизация, предложен от търговеца“. Считаю, че вместо план за стабилизация следва да се използва терминът „проект на план за стабилизация“. В старото търговско право, в конкордатното производство, също не се е изисквало с подаването на молбата да се прилага план за оздравяване – чл. 11 ЗПК (отм.). Такова изискване не е предвидено и в белгийското, френското, немското и американското право¹¹. В тях общото изискване е планът за реструктури-

¹⁰ Тези указания следва да бъдат изготвени и публикувани от министъра на правосъдието съвместно с министъра на икономиката и публично оповестени на страниците на тези две министерства, както и в Информационната система за производствата по несъстоятелност.

¹¹ Тянкова, Я. Цит. съч., с. 194 и сл.

ране да се изготви и внесе за разглеждане от кредиторите в определен срок след подаване на молбата.

Считам, че въведеното от българския законодател изискване за представяне на плана за стабилизация заедно с молбата за откриване на производството е неудачно законодателно решение и се явява една от причините за неприлагане на производството по стабилизация на практика в България.

По мое мнение не е оправдано и предложението за отмяна на чл. 763 ТЗ, който регламентира приложението на производството по стабилизация по отношение на търговски дружества, които имат неограничено отговорни съдружници. Този текст е симетричен на разпоредбата на чл. 610 ТЗ. Отпадането му означава да отпадне и чл. 610 ТЗ. Някои автори приемат, че неограничено отговорните съдружници не са търговци, нямат предприятие и затова не могат да се стабилизират. Считам, че липсата или наличието на предприятие не може да е ограничителен критерий по отношение на приложимостта на производството по стабилизация. Ненужното ограничаване на приложното поле на производството по стабилизация не намира подкрепа и в новата Директива, която не свежда мерките за превантивно реструктуриране само до лица, които имат търговско предприятие, а се отнася до много по-широк кръг правни субекти. Затова разпоредбата на чл. 763 ТЗ не следва да бъде отменяна.

Нещо повече, тя следва да бъде съпътствана и с една допълнителна разпоредба, която да е аналогична на чл. 611 ТЗ, и да предвижда възможността това реструктуриращо производство да се прилага и по отношение на починали и заличени от търговския регистър еднолични търговци или неограничено отговорни съдружници. Наследниците на починалия ЕТ или неограничено отговорен съдружник имат оправдан интерес да използват производството по стабилизация, в случай че приемат наследството, за да могат да реструктурират търговското предприятие, с цел да продължат търговската дейност, извършвана от наследодателя. В подкрепа на това становище е и решението в конкордатното производство по ЗПК (отм.). Съгласно чл. 1 от него молба за откриване на производство по предпазен конкордат може да подаде и наследник на починал търговец най-късно една година след смъртта му, даже когато наследството е прието по опис. При повече наследници е нужно съгласие на мнозинството от тях.

Направеното предложение за промяна трябва да бъде съпътствано и от промяна в чл. 788, ал. 1 ТЗ, който регламентира разглеждането на плана за стабилизация в съдебно заседание. От разпоредбата не става ясно дали търговецът може да внася промени в съдържанието на първоначално предложението от него план, както и да го оттегля. От друга страна, кредиторите също не могат да внасят промени в съдържанието на плана. В това съдебно заседание те могат само да приемат или отхвърлят предложението от търговеца план за стабилизация, но нямат право да го изменят или допълват.

Считам, че създаденото от българския законодател ограничение, а именно да не може да се променя планът за стабилизация с оглед направените от кредиторите възражения по време на съдебното заседание по разглеждането му, е твърде крайно решение¹². То още повече формализира производството и се явя-

¹² Тянкoвa, Я. Цит. съч., с. 257 и сл.

ва пречка за свободно договаряне на съдържанието на плана между длъжника и неговите кредитори. Такова ограничение не е предвидено и в Директивата. В този смисъл разпоредбата на чл. 788 ТЗ се нуждае от промяна, за да се даде възможност и на длъжника и на кредиторите да внасят при разглеждане на плана за стабилизация.

С предлаганите промени в Търговския закон безспорно се цели усъвършенстване на правната рамка на несъстоятелността и на производството по стабилизация в България, включително и чрез въвеждане на изискванията на Директивата за реструктурирането и несъстоятелността в националното ни законодателство. Но за да бъдат постигнати заложените в Директивата цели, следва да бъдат направени и други промени в националното ни законодателство (ТЗ и свързаните с него специални закони).

НОВАТА ДИРЕКТИВА (ЕС) 2019/1023 НА ЕП И СЪВЕТА ОТ 20 ЮНИ 2019 Г. ЗА РАМКИТЕ ЗА ПРЕВАНТИВНО ПРЕСТРУКТУРИРАНЕ

Проф. д-р Янка Тянкова
ВСУ „Черноризец Храбър“

Резюме: С настоящата статия е направен опит за кратко представяне на изискванията относно реструктуриращите производства, направени с приетата на 20 юни 2019 г. и влязла в сила Директива (ЕС) 2019/1023 за реструктурирането и несъстоятелността. Извеждат се актуалните тенденции в развитието на съвременните производства по реструктуриране, каквото се явява и новото производството по стабилизация. В тази връзка са разгледани и направените предложения за промяна в производството по стабилизация, обобщени в изготвения законопроект за изменение и допълнение на Търговския закон от 2022 г. в частта относно усъвършенстването на правната уредба в областта на производството по стабилизация, обявен в Портала за обществени консултации на 13.05.2022 г.

Ключови думи: стабилизация, несъстоятелност, реструктуриране, конкордат, предпазен конкордат, план за стабилизация, план за реструктуриране.

**DIRECTIVE (EU) 2019/1023 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT
AND OF THE COUNCIL OF 20 JUNE 2019 ON PREVENTIVE
RESTRUCTURING FRAMEWORKS**

Prof. Yanka Tyankova, PhD
VFU „Chernorizets Hrabar“

Summary: This article is an attempt for short overviews of the requirements applicable to restructurings proceedings, established with Directive (EU) 2019/1023 on restructuring and insolvency adopted on 20 June 2019. It draws conclusions on current trends in the development of modern restructuring proceedings, one of which is the new stabilization proceeding. For this purpose, it analyzes and formulates proposals for reform in stabilization proceedings summarized in the draft law for amendment and supplement of the Commercial Law from 2022 in the chapter for improvement of legal regulation related to stabilization proceedings, posted on the Portal for public consultations on 13.06.2022.

Keywords: stabilization, insolvency, restructuring, concordat, preventive concordat, stabilization plan, restructuring plan.